

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ചതുർവിംശോധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ചതുർവിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

വിജിതാശ്വോധിരാജാസ്സീത്പൃഥുപുത്രഃ പൃഥുശ്രവാഃ |
യവീയോഭ്യോദദാത്കാഷ്ഠാ ഭ്രാതൃഭ്യോ ഭ്രാതൃവത്സലഃ || 1 ||

ഹര്യക്ഷായാദിശത്പ്രാചീം ധൂമ്രകേശായ ദക്ഷിണാം |
പ്രതീചീം വൃകസംജ്ഞായ തുർയാം ദ്രവിണസേ വിഭുഃ || 2 ||

അന്തർധാനഗതിം ശക്രാൽലബ്ധ്യാന്തർധാനസംജ്ഞിതഃ |
അപത്യത്രയമാധത്ത ശിഖണ്ഡിൻയാം സുസമ്മതം || 3 ||

പാവകഃ പവമാനശ്ച ശുചിരിത്യഗ്രയഃ പുരാ |
വസിഷ്ഠശാപാദുത്പന്നാഃ പുനർയോഗഗതിം ഗതാഃ || 4 ||

അന്തർധാനോ നഭസ്വത്യാം ഹവിർധാനമവിന്ദത |
യ ഇന്ദ്രമശ്വഹർതാരം വിദ്വാനപി ന ജഘ്നിവാൻ || 5 ||

രാജ്ഞാം വൃത്തിം കരാദാനദണ്ഡശൂൽകാദിദാരുണാം |
മന്യമാനോ ദീർഘസത്രവ്യാജേന വിസസർജ ഹ || 6 ||

തത്രാപി ഹംസം പുരുഷം പരമാത്മാനമാത്മദൃക് |
യജംസ്തൽലോകതാമാപ കുശലേന സമാധിനാ || 7 ||

ഹവിർധാനാദ്ധവിർധാനീ വിദുരാസൂത ഷട് സുതാൻ |
ബർഹിഷദം ഗയം ശുക്ലം കൃഷ്ണം സത്യം ജിതവ്രതം || 8 ||

ബർഹിഷത് സുമഹാഭാഗോ ഹവിർധാനിഃ പ്രജാപതിഃ |
ക്രിയാകാണേധഷു നിഷ്ണാതോ യോഗേഷു ച കുരുദ്വഹ || 9 ||

യസ്യേദം ദേവയജനമനു യജ്ഞം വിതൻവതഃ |
പ്രാചീനാഗ്രൈഃ കുശൈരാസിദാസ്ത്യതം വസുധാതലം || 10 ||

സാമുദ്രീം ദേവദേവോക്താമുപയേമേ ശതദ്രുതിം |
യാം വീക്ഷ്യ ചാരുസർവാംഗീം കിശോരീം സുഷ്വലങ്കൃതാം |
പരിക്രമന്തീമുദ്വാഹേ ചകമേഗ്നിഃ ശുകീമിവ || 11 ||

വിബുധാസുരഗന്ധർവമുനിസിദ്ധനരോരഗാഃ |
വിജിതാഃ സൂര്യയാ ദിക്ഷു ക്വണയന്തൈവ നൂപുരൈഃ || 12 ||

പ്രാചീനബർഹിഷഃ പുത്രാഃ ശതദ്രുത്യാം ദശാഭവൻ |
തുൽയനാമവ്രതാഃ സർവേ ധർമസ്നാതാഃ പ്രചേതസഃ || 13 ||

പിത്രാഭിഷ്ടാഃ പ്രജാസർഗേ തപസ്യേർണവമാവിശൻ |
ദശവർഷസഹസ്രാണി തപസാഭിർചംസ്തപസ്പതിം || 14 ||

യദുക്തം പഥി ദൃഷ്ടേന ഗിരിശേന പ്രസീദതാ |
തദ്യായന്തോ ജപന്തശ്ച പുജയന്തശ്ച സംയതാഃ || 15 ||

വിദുര ഉവാച
പ്രചേതസാം ഗിരിത്രേണ യമാഭിസീത്പഥി സംഗമഃ |
യദുതാഹ ഹരഃ പ്രീതസ്തന്നോ ബ്രഹ്മൻ വദാർഥവത് || 16 ||

സംഗമഃ ഖലു വിപ്രർഷേ ശിവേനേഹ ശരീരിണാം |
ദുർലഭോ മൂനയോ ദധുരസംഗാദ്യമഭീപ്സിതം || 17 ||

ആത്മാരാമോഽപി യസ്ത്വസ്യ ലോകകൽപസ്യ രാധസേ |
ശക്ത്യാ യുക്തോ വിചരതി ഘോരയാ ഭഗവാൻ ഭവഃ || 18 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
പ്രചേതസഃ പിതൂർവാക്യം ശിരസാഽഽഭായ സാധവഃ |
ദിശം പ്രതീചീം പ്രയയുസ്തപസ്യാദൃതചേതസഃ || 19 ||

സമുദ്രമുപ വിസ്തീർണമപശ്യൻ സുമഹത്സരഃ |
മഹൻമന ഇവ സ്വച്ഛം പ്രസന്നസലിലാശയം || 20 ||

നീലരക്തോത്പലാംഭോജകപ്ലോരേനീവരാകരം |
ഹംസസാരസചക്രാഹ്വകാരണ്ഡവനികുജിതം || 21 ||

മത്തഭ്രമരസൗന്ധ്യർയഹൃഷ്ടരോമലതാംഘ്രിപം |
പദ്മകോശരജോ ദിക്ഷു വിക്ഷിപത്പവനോത്സവം || 22 ||

തത്ര ഗാന്ധർവമാകർണ്യ ദിവ്യമാർഗമനോഹരം |
വിസിസ്ഥ്യ രാജപുത്രാസ്തേ മൃദംഗപണവാദ്യനു || 23 ||

തർഹ്യേവ സരസസ്തസ്മാന്നിഷ്ടക്രാമന്തം സഹാനുഗം |
ഉപഗീയമാനമരപ്രവരം വിബുധാനുഗൈഃ || 24 ||

തപ്തഹേമനികായാഭം ശിതികംഠം ത്രിലോചനം |
പ്രസാദസുമുഖം വീക്ഷ്യ പ്രണേമൂർജാതകൗതുകാഃ || 25 ||

സ താൻ പ്രപന്നാർതിഹരോ ഭഗവാന്ധർമവത്സലഃ |
ധർമജ്ഞാൻ ശീലസമ്പന്നാൻ പ്രീതഃ പ്രീതാനുവാച ഹ || 26 ||

ശ്രീരുദ്ര ഉവാച
യുയം വേദിഷദഃ പുത്രാ വിദിതം വശികീർഷിതം |
അനുഗ്രഹായ ഭദ്രം വ ഏവം മേ ദർശനം കൃതം || 27 ||

യഃ പരം രഹസ്യം സാക്ഷാത്ത്തിഗുണാജ്ജീവസംജ്ഞിതാത് |
ഭഗവന്തം വാസുദേവം പ്രപന്നഃ സ പ്രിയോ ഹി മേ || 28 ||

സ്വധർമ്മനിഷ്ഠഃ ശതജന്മഭിഃ പുമാൻ
വിരിഞ്ചതാമേതി തതഃ പരം ഹി മാം |
അവ്യാക്യതം ഭാഗവതോദ്ഗമ വൈഷ്ണവം
പദം യഥാഹം വിബുധാഃ കലാത്യയേ || 29 ||

അഥ ഭാഗവതാ യുയം പ്രിയാഃ സ്ഥ ഭഗവാൻ യഥാ |
ന മദ്ഭാഗവതാനാം ച പ്രേയാനന്യോത്സന്തി കർഹിച്ചിത് || 30 ||

ഇദം വിവികൃതം ജപ്തവ്യം പവിത്രം മംഗലം പരം |
നിഃശ്രേയസകരം ചാപി ശ്രൂയതാം തദ്വദാമി വഃ || 31 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
ഇത്യനുക്രോശഹൃദയോ ഭഗവാനാഹ താഹരിവഃ |
ബദ്ധാഞ്ജലീൻ രാജപുത്രാനാരായണപരോ വചഃ || 32 ||

ശ്രീരുദ്ര ഉവാച
ജിതം ത ആത്മവിധൂർയസ്വസ്തയേ സ്വസ്തിരസ്തു മേ |
ഭവതാ രാധസാ രാധം സർവസ്ഥാ ആത്മനേ നമഃ || 33 ||

നമഃ പങ്കജനാഭായ ഭൂതസൂക്ഷ്മേന്ദ്രിയാത്മനേ |
വാസുദേവായ ശാന്തായ കൂടസ്ഥായ സ്വരോചിഷേ || 34 ||

സങ്കർഷണായ സൂക്ഷ്മായ ദുരന്തായാന്തകായ ച |
നമോ വിശ്വപ്രബോധായ പ്രദ്യുമ്നായാന്തരാത്മനേ || 35 ||

നമോ നമോനിരുദ്ധായ ഹൃഷീകേശേന്ദ്രിയാത്മനേ |
നമഃ പരമഹംസായ പൂർണായ നിഭൃതാത്മനേ || 36 ||

സ്വർഗാപവർഗദ്വാരായ നിത്യം ശുചിഷഭേ നമഃ |
നമോ ഹിരണ്യവീര്യായ ചാതുർഹോത്രായ തന്തവേ || 37 ||

നമ ഊർജ ഇഷേ ത്രയ്യാഃ പതയേ യജ്ഞരേതസേ |
തൃപ്തിദായ ച ജീവാനാം നമഃ സർവരസാത്മനേ || 38 ||

സർവസത്ത്വാത്മദേഹായ വിശേഷായ സ്ഥവീയസേ |
നമസ്ത്രൈലോക്യപാലായ സഹ ഓജോബലായ ച || 39 ||

അർഥലിംഗായ നഭസേ നമോന്തർബഹിരാത്മനേ |
നമഃ പുണ്യായ ലോകായ അമുഷ്മൈ ഭൂരിവർചസേ || 40 ||

പ്രവൃത്തായ നിവൃത്തായ പിതൃദേവായ കർമ്മണേ |
നമോധർമവിപാകായ മൃത്യവേ ദുഃഖദായ ച || 41 ||

നമസ്ത ആശിഷാമീശ മനവേ കാരണാത്മനേ |
നമോ ധർമായ ബൃഹതേ കൃഷ്ണായാകുന്ദമേധസേ |
പുരുഷായ പുരാണായ സാംഖ്യയോഗേശ്വരായ ച || 42 ||

ശക്തിത്രയസമേതായ മീഡുഷ്ഠഹങ്കൃതാത്മനേ |
ചേത ആകൃതിരൂപായ നമോ വാചോവിഭൂതയേ || 43 ||

ദർശനം നോ ദിദൃക്ഷുണാം ദേഹി ഭാഗവതാർചിതം |
രൂപം പ്രിയതമം സ്വാനാം സർവേന്ദ്രിയഗുണാഞ്ജനം || 44 ||

സ്നിഗ്ദ്ധപ്രാവൃദ്ധ്വഘനശ്യാമം സർവസൗന്ദര്യസംഗ്രഹം |
ചാർവായതചതുർബാഹും സുജാതരൂപിരാനനം || 45 ||

പദ്മകോശപലാശാക്ഷം സുന്ദരഭൂ സുനാസികം |
സുദ്വിജം സുകപോലാസ്യം സമകർണവിഭൂഷണം || 46 ||

പ്രീതിപ്രഹസിതാപാംഗമലകൈരുപശോഭിതം ।
ലസത്പങ്കജകിഞ്ജൽകദുകൂലം മൃഷ്ടകുണ്ഡലം ॥ 47 ॥

സ്ഫുരത്കിരീടവലയഹാരനുപുരമേഖലം ।
ശംഖചക്രഗദാപദ്മമാലാമണ്യുത്തമർദ്ധിമത് ॥ 48 ॥

സിംഹസ്കന്ധത്രിഷോ ബിഭ്രത്സൗഭഗഗ്രീവകൗസ്തുഭം ।
ശ്രിയാനപായിൻയാക്ഷിപ്തനികഷാശ്മോരസോൽലസത് ॥ 49 ॥

പുരരേചകസംവിഗ്നവലിവൽഗുദലോദരം ।
പ്രതിസക്രാമയദ്വിശ്വം നാഭ്യാഽവർതഗഭീരയാ ॥ 50 ॥

ശ്യാമശ്രോൺയധിരോചിഷ്ണുദുകൂലസ്വർണമേഖലം ।
സമചാർവംഘ്രിജംഘോരുനിമ്നജാനുസുദർശനം ॥ 51 ॥

പദാ ശരത്പദ്മപലാശരോചിഷാ
നഖദ്യുഭിർനോഽന്തരഘ്രം വിധുൻവതാ ।
പ്രദർശയ സ്ത്രീയമപാസ്തസാധുസം
പദം ഗുരോ മാർഗഗുരുസ്തമോജുഷാം ॥ 52 ॥

ഏതദ്രൂപമനുധ്യേയമാത്മശുദ്ധിമഭീപ്സതാം ।
യദ്ഭക്തിയോഗോഽഭയദഃ സ്വധർമ്മമനുതിഷ്ഠതാം ॥ 53 ॥

ഭവാൻ ഭക്തിമതാ ലഭ്യോ ദുർലഭഃ സർവദേഹിനാം ।
സ്വാരാജ്യസ്യാപ്യഭിമത ഏകാന്തേനാത്മവിദ്ഗതിഃ ॥ 54 ॥

തം ദുരാരാധ്യമാരാധ്യ സതാമപി ദുരാപയാ ।
ഏകാന്തഭക്ത്യാ കോ വാഛേരത്പാദമൂലം വിനാ ബഹിഃ ॥ 55 ॥

യത്ര നിർവിഷ്ടമരണം കൃതാന്തോ നാഭിമന്യതേ ।
വിശ്വം വിധ്യംസയൻ വീര്യശൗര്യവിസ്ഫുർജിതഭൂവാ ॥ 56 ॥

ക്ഷണാർധേനാപി തുലയേ ന സ്വർഗം നാപുനർഭവം |
ഭഗവത്സംഗീസംഗന്ധ്യ മർത്യാനാം കിമുതാശിഷഃ || 57 ||

അമാനഘോരേണൈവ കീർത്തിതീർഥയോ -
രന്തർബഹിഃസ്നാനവിധുതപാപ്മനാം |
ഭൂതേഷുനുകൃഷ്ടാശസുസത്തുശീലിനാം
സ്യാത്സംഗമോഽനുഗ്രഹ ഏഷ നസ്തവ || 58 ||

ന യസ്യ ചിത്തം ബഹിർമവിഭ്രമം
തമോഗുഹായാം ച വിശുദ്ധമാവിശത് |
യദ്ഭക്തിയോഗാനുഗൃഹീതമഞ്ജസാ
മുനിർവിചക്ഷേ നനു തത്ര തേ ഗതിം || 59 ||

യത്രേദം വൃജ്യതേ വിശ്വം വിശ്വസ്തമിന്നവഭാതി യത് |
തത് ത്വം ബ്രഹ്മ പരം ജ്യോതിരാകാശമിവ വിസ്തൃതം || 60 ||

യോ മായയേദം പുരുരൂപയാസ്യജദ്
ബിഭർതി ഭൂയഃ ക്ഷപയത്യവിക്രിയഃ |
യദ്ഭേദബുദ്ധിഃ സദിവാത്മദുഃസ്ഥയാ
തമാത്മതന്ത്രം ഭഗവൻ പ്രതീമഹി || 61 ||

ക്രിയാകലാപൈരിദമേവ യോഗിനഃ
ശ്രദ്ധാൻവിതാഃ സാധു യജന്തി സിദ്ധയേ |
ഭൂതേന്ദ്രിയാന്തഃകരണോപലക്ഷിതം
വേദേ ച തന്ത്രേ ച ത ഏവ കോവിദാഃ || 62 ||

ത്വമേക ആദ്യഃ പുരുഷഃ സുപ്തശക്തി -
സ്തയാ രജഃസത്തുതമോ വിഭിദ്യതേ |
മഹാനഹം ഖം മരുദഗ്നിവാർധരാഃ
സുരർഷയോ ഭൂതഗണാ ഇദം യതഃ || 63 ||

സൃഷ്ടം സ്വശക്ത്യേദമനുപ്രവിഷ്ട -

ശ്ചതുർവിധം പുരമാത്മാംശകേന |

അഥോ വിദുസ്തം പുരുഷം സന്തമന്ത -

ർഭുജ്ഞേ ഹൃഷീകൈർമധു സാരഘം യഃ || 64 ||

സ ഏഷ ലോകാനതിചണ്ഡവേഗോ

വികർഷസി ത്വം ഖലു കാലയാനഃ |

ഭൂതാനി ഭൂതൈരനുമേയതത്തോ

ഘനാവലീർവായുരിവാവിഷഹഃ || 65 ||

പ്രമത്തമുച്ചൈരിതികൃത്യചിന്തയാ

പ്രവൃദ്ധലോഭം വിഷയേഷു ലാലസം |

ത്വമപ്രമത്തഃ സഹസാഭിപദ്യസേ

ക്ഷുൽലേലിഹാനോഹിരിവാഖുമന്തകഃ || 66 ||

കസ്ത്വത്പദാബ്ജം വിജഹാതി പണ്ഡിതോ

യസ്ത്വേവമാനവ്യയമാനകേതനഃ |

വിശങ്കയാസ്മദ്ഗുരുരർചതി സ്ഥ യദ്

വിനോപപത്തിം മനവശ്ചതുർദശ || 67 ||

അഥ ത്വമസി നോ ബ്രഹ്മൻ പരമാത്മൻ വിപശ്ചിതാം |

വിശ്വം രുദ്രഭയധ്വസ്തമകുതശ്ചിദ്ഭയാ ഗതിഃ || 68 ||

ഇദം ജപത ഭദ്രം വോ വിശുദ്ധാ നൃപനന്ദനാഃ |

സ്വധർമ്മമനുതിഷ്ഠന്തോ ഭഗവത്യർപിതാശയാഃ || 69 ||

തമേവാത്മാനമാത്മസ്ഥം സർവഭൂതേഷുവസ്ഥിതം |

പൂജയദ്യം ഗൃണന്തശ്ച ധ്യായന്തശ്ചാസകൃദ്ധരിം || 70 ||

യോഗാദേശമുപാസാദ്യ ധാരയന്തോ മുനിവ്രതാഃ |
സമാഹിതധിയഃ സർവ ഏതദഭ്യസതാദ്യതാഃ || 71 ||

ഇദമാഹ പുരാസ്മാകം ഭഗവാൻ വിശ്വസൃക്പതിഃ |
ഭൃഗ്വാദീനാമാത്മജാനാം സിന്ധുക്ഷുഃ സംസിന്ധുക്ഷതാം || 72 ||

തേ വയം നോദിതാഃ സർവേ പ്രജാസർഗേ പ്രജേഷ്വരാഃ |
അനേന ധ്വസ്തതമസഃ സിന്ധുക്ഷമോ വിവിധാഃ പ്രജാഃ || 73 ||

അഥേദം നിത്യദാ യുക്തോ ജപന്നവഹിതഃ പുമാൻ |
അചിരാച്ഛേയ ആപ്നോതി വാസുദേവപരായണഃ || 74 ||

ശ്രേയസാമിഹ സർവേഷാം ജ്ഞാനം നിഃശ്രേയസം പരം |
സുഖം തരതി ദുഷ്പാരം ജ്ഞാനനൗർവ്യസനാർണവം || 75 ||

യ ഇമം ശ്രദ്ധയാ യുക്തോ മദ്ഗീതം ഭഗവത്സ്തവം |
അധീയാനോ ദുരാദായം ഹരിമാദായത്യസൗ || 76 ||

വിനതേ പുരുഷോഽമുഷ്മാദ്യദ്യദിച്ഛത്യസത്യരം |
മദ്ഗീതഗീതാത്സുപ്രീതാച്ഛേയസാമേകവൽലഭാത് || 77 ||

ഇദം യഃ കൽയ ഉത്ഥായ പ്രാഞ്ജലിഃ ശ്രദ്ധയാൻവിതഃ |
ശൃണുയാച്ഛ്വാവയേൻമർത്യോ മുച്യതേ കർമബന്ധനൈഃ || 78 ||

ഗീതം മയേദം നരദേവനന്ദനാഃ
പരസ്യ പുംസഃ പരമാത്മനഃ സ്തവം |
ജപന്ത ഏകാഗ്രധിയസ്തപോ മഹ -
ചരധ്വമന്തേ തത ആപ്സ്യഥേപ്സിതം || 79 ||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ രുദ്രഗീതം നാമ ചതുർവിംശോധ്യായഃ ||